

trave, rastoče iz zdavnaj pokopanih,
 kajti tam daleč,
 na koncu ulice,
 je pokopališče; nosijo vse stvari tega
 stvarjenja, nosijo čudovito
 lesketanje kosti, mesa, polnega črvov,
 in tamkaj ni rož,
 le nekaj cipres,
 višjih od mojega pogleda,
 stega svoj tenki život, svoj tenki život
 do oblaka, do sinjine, do neskončne ceste življenja.

Marija
Vojskovič

Sestri

Našo mater je v dno duše bolelo,
 kar se je bilo zgodilo s Karmelo.
 Trdila je, da nikoli ne bi bilo prišlo
 tako daleč, ko bi bil stric Piero ne
 vztrajal, naj po šolanju ostane do-
 ma, saj je dekle iz dobre hiše in ji ni
 treba v službo. Mati se je namrdni-
 la: »Bal se je zanjo, pomorščak, ki
 je videl in doživel vse mogoče...
 Postajal je pobožnjaški. Karmelina
 živahnost ga je morda plašila.«

»V resnici pa je postala nepla-
 čana družinska dekla,« je rekla mati čez hip. Oči, ki jih je starost naredila
 majhne, so ji zagorele od ogorčenja. »Mar bi jo bili pustili med ljudi, ne pa
 da je životarila v tistem velikem stanovanju v ulici Sanità. Spoznala bi
 kakšnega poštenega človeka, se poročila, imela otroke... Tako pa...
 Ubogi otrok...« Zvenelo je kot ubogi moj otrok. Pa jo je bila samo
 majhno pestovala, njo in brata Tonina, ki sta se bila rodila po njenem
 prihodu v tisto hišo.

Ničesar od tega nisem omenila Karmelini sestri Lauri, ko sem petdese-
 tega leta prvič po vojni prišla v Trst. Samo materine pozdrave. Laura pa
 nato: »Cara nostra Francesca...« Popoldne je hodila z menoj po mestu.
 Vse tisto razkošno obilje po izložbah me je spravljalo v strmenje. Naše so
 bile tedaj še prazne. »Vidiš, kaj vse imamo,« je govorila Laura. »To so nam
 prinesli Američani. « Srečavali sva jih na vsakem koraku, postavne, nego-
 vane, oblečene v rumenkaste uniforme z modrim svilenim šalom, zavezanim

okoli vratu in obute v visoke svetlorjave čevlje. Hodili so po Trstu kot fantje na počitnicah, z žepi, polnimi denarja. Sedli sva v kavarnico. Ameriški vojak, očitno malo v rožicah, je metal lire v avtomat na steni. Iz njega je padala čokolada. Ko je bil čeden kup, jo je zgrabil z obema rokama in jo odnesel na mizico, za katero je sedelo lepo dekletce z materjo. In odkolovratil na ulico.

Med večerjo, ki je bila lahka in slastna, s sadjem in vinom, je Laura padala po meni z očitki o beguncih s Koprskega, o fojbah, o grdobijah, ki so jih naši tam počenjali... »Nehaj!« jo je prekinjal njen mož Renato. »Kaj ima Ivana pri tem?« Pri šestdesetih je bil še čeden moški, z udvorljivostjo, ki je bila za kanček ironična, in humorjem, ki je imel v sebi zrnce zlobe. Tržaški intelektuallec. Njegov rod je prihajal z Dunaja. Med vojno so ga kot antifašista odpustili iz službe. Vprašanja naše manjšine v Trstu ga niso zanimala.

Takrat je bila Karmela, mlajša Laurina sestra, v nekem sanatoriju v Furlaniji. »Navsezadnje je skrb zanjo ostala Lauri,« je rekel Renato zlovollno. »Gospoda brata se za to ne zmenita.« »Renato!« je roteče vzkliknila Laura. »Saj plačujeta zanjo!« »Kar povej, kako te vsakokrat zdela pot tja in nazaj in še vse tisto, kar je tam!« ni odnehal Renato. »Skušam jo dobiti semkaj,« se je Laura obrnila k meni. »Počakati moramo, tukajšnja umobolnica pri Sv. Ivanu je do kraja zasedena.«

...

Ko sem čez kakšno leto spet prišla v Trst, mi je Laura vsa vesela povedala, da ji je nazadnje le uspelo. Karmela je zdaj pri sv. Ivanu, »Jutri dopoldne grem tja,« je povedala. »Bi šla z menoj? Naredili bi ji veselje.« Trenutek zatem, ko sem z vnemo pritrčila, me je obšla nedoločena bojazen. Karmejele nisem videla od svojih otroških let. Morebiti se je spremenila...

Laura je v naglici likala perilo, ki naj bi ga nesli tja. Uporabljala je majhen železen likalnik, ki ga je segrevala na plinskem štedilniku. Likala je na robu mize, ki je bila še založena s posodo od zajtrka. Medtem ko se je železo segrevalo, je hodila po stanovanju, nekaj iskala, polglasno govorila predse in tiho stokala. Renato je stal v predsobi, katere stene so bile kakor one v sprejemnici vse obložene s slikami, bakrorezi, okrasnimi krožniki in fotografijami hiš, ki jih je bil načrtoval. S pogledom, ki mu je vse bolj temnel, je sledil ženinemu stopicanju iz sobe v sobo. »Zakaj moraš prav ti vsako nedeljo dopoldne tja?« je nazadnje izbruhnil. »Zakaj ne bi šla kdaj tudi gospoda brata?« Laura ga je pogledala s krotkim očitkom. »Saj veš, da nista tu,« je rekla brez poudarka. »Pa zakaj prav ti?« je ihtavo vrtal dalje. »To te čisto uniči!« Laura se ni več odzvala. Pomagala sem ji napolniti torbi z jestvinami in svežim perilom. Rada bi ji šepnila: »Spraviva se že vendar odtod!« Pa ni bilo priložnosti. Kar naprej je nekaj iskala, se vračala v kuhinjo, odrinila kakšno posodo, razmišljeno pobožala mačka in se odsotno razgledovala. Končno je bila nared, bleda, upehana, površno počesana, pri vratih je obstala in nekaj naročala Renatu. V njegovem boljšečem pogledu

sta se mešali dve nasprotujoči si čustvi. S torbama čez roko sva zapustili hišo, na vogalu ujeli carriero in se olajšano spustili na sedeža.

Mlad šofer je vozil, kot da se mu mudi stresti nas iz vozila. Trgovine in trgovinice so hitele mimo ob nedeljsko puščobnih pločnikih, iz stranske ulice se je uslo nekaj praznično oblečenih otrok in žensk, jata golobov se je dvignila s sredine ceste, na vratih neke kavarne se je pojavil natakarski prtiček čez roko in vrgel pogled po praznih mizicah pred njo. Čutila sem, kako mi je vse to do sitnosti znano, tudi ta jasnina, ki počasi izgublja barvo, kmalu bo motno bela, razbeljena od vročine, legla na podstrešje starih hiš. Vse to občutim, kot da sem že preživela eno življenje v tem mestu. Nosim ga v krvi. In vendar se počutim v njem tujko. Vedno znova zahrepenim po njem in mi je hudo in dobro, ko ga zapuščam.

Ob šoferju stoji možak. Tu in tam si vržeta besedico. Videti je naš človek, okoličen. Iz praznične obleke gledajo široke, zagorele delavske roke. Tako bližnjega ga občutim, da vem, o čem zdajle govori, da si živo predstavljam njegov dom in vrt in jedačo, ki jo bo predenj postavila njegova žena, potem ko bo odložil prazni suknjič in sedel za mizo. Mika me, da bi mi rekla »Dober dan!« po naše. In slišim, kako mi z nasmehom odzdravi v melodiji, ki mi zleze pod kožo in dvigne val zgovornosti. Srce imam na dlani, a hkrati ostro občutim, da je oni tu doma, jaz pa ne. Možak je izstopil. Via Giulia. Visoke hiše, ki rinejo v blagi klanec z zaprtimi oknicami, kot slepci. Po sredini ceste tramvajske tračnice. Moreča puščoba. Na tem koncu ni čutiti bližine morja, kot da mesto ne leži ob njem. Medtem ko Via Sanità... Že se sklonim k Lauri, pa se sredi giba ustavim. Prišla mi je nora misel, da bi jo spomnila, kako smo se tisto davno srečno poletje ob takih nedeljskih jutrih odpeljali z izletniško ladjico na kopanje v Sesljan, Ankaran, Grljan... Se spominjaš skal v bližini Miramara? Tam je bilo morje čisto, da si mu videl do dna. Nekoč je prišla za nami Karmela s svojo prijateljico, gospo Adelo. Ni se mogla več premagati in je planila v vodo. Zaplavala je daleč ven in z razposajenim užitkom metala v zrak curke vode. »Kako krasna voda, kako krasna!« je vzklikala. Imela je glas, ki bi mu danes rekli »seksi«. Rahlo hripav in grlen. Plavala je zdaj prsno, zdaj hrbtno, dalje in dalje, kot da si teši neko strašno lakoto. Očarani smo zrlji za njo. Laura je zmajevala z glavo: »Ne bi smela. Zdravnik ji je resno odsvetoval.« »Zakaj?« je hotela vedeti gospa Adela. »Karmela je močno anemična in morje ji utegne škodovati,« je rekla Laura. Brata Tonin in Lucijan sta se zmračila, toda rekla nista nobene.

Sem pa tja se mi zazdi domala neresnično, da sedim v tem vozilu poleg Laure, skoraj uničene podobe iz nekega preteklega časa. Kdaj sem že njeno in podobo njenih domačih spravila v škatlo spominov tistega davnega poletja, ne da bi se bila prav zavedala, da vsi ti ljudje onstran meje še žive, da se starajo in da grem tudi sama za njimi. Zaradi otroških spominov se v sebi naprezam in iščem zaraslo pot do Laure, pa je ne najdem. Njeno

katolištvo, ki ga nekoč skoraj ni bilo čutiti, je postalo medtem iztanjšano in nestrpnost. In njena meščanska skrb za ugled in videz bolesta. Nihče ne sme vedeti, kaj se je bilo zgodilo s Karmelo. Ko bi zdajle pristopil znanec, bi mu zanesljivo rekla, da greva obiskat bolno znanko k Sv. Ivanu. In oni, ki bi verjetno poznal pravila igre, ne bi trenil z očesom.

Skrivaj se zaziram v Laurin čisti profil z modrikastimi žilicami na senceh in bolešno potezo okoli ust. In nad tem obrazom postaranega angela s kake Botticellijeve slike, osivele, razredčene, komaj še valovite lase. Spomin mi odpre vrata v neko sobo, polno jutranjega sonca. Pred velikim ogledalom stoji Laura v poletni obleki iz belega kitajskega krepa in svetlih šolnih z gumico na ozkih, visokih petah in si krtači svoje valovite lase, ki ji po tedanji modi segajo malo čez ušesa. »Tako moraš tudi ti,« prigovarja moji podobi, ki jo vidi v dnu ogledala. »Vidiš, takole, pa bodo tudi tvoji lasje dobili prav tak blesk. Z nizkega stolca dvigam k njej pogled poln sramu, kakor da me je pravkar zasačila. Skrivaj sem se že poskusila krtačiti, pa se moji lasje niso hoteli tako bleščati kot njeni. Medtem seže Laura po razkošni bareti iz bele svile, si jo posadi na glavo in potisne rahlo na stran. Izpod nje kipi perjanica njenih čudovitih las. Postoji pred ogledalom, zamišljen smehlja ji zaigra na obrazu in kakor da jo je prešinila neka srečna misel, se skloni in me potegne k sebi: »Na svidenje, mala moja!«

...

To je bilo leta petindvajset in v hiši tete Marije, očetove sestrične, sem preživljala šolske počitnice. Bilo mi je deset let, Karmeli pa triindvajset in še vedno ni smela nikamor sama. Stric Piero ni dovolil. Tudi z bratom Toninom in sestro Lauro ni smela zvečer v družbo. Ob popoldnevih je šla lahko na sprehod s prijateljico, živahno gospo Adelo. Potem ko so me potržali od glave do nog in so moja prazna obleka in čevlji pristali v neki omari v kabinetu, sta me ob poznih popoldnevih jemali s seboj na obalo, na Corso in Acquadotto, kjer so se sprehajale množice radoživih, čedno oblečenih ljudi in je zrak šumel od živahnih glasov in smeha. Tedaj so na vseh koncertih Trsta prepevali in žvižgali »Valencio« in »Ramonno« in meni se je zdelo vse skupaj kot nenehno praznovanje. Nič nisem še vedela o tem, da luka umira, da ostajajo ljudje brez dela, da fašizem dviga glavo in bo tudi stric Piero kmalu ob službo...

Tedaj Karmela še ni bila videti potrta. Živela je v krogu svoje družine in verjetno čakala, da se bo nekega dne pojavil snubec, ki jo bo odpeljal v drug, prav tako varen in spodoben dom. Bili so dnevi, ko sem čutila, kako nekdo v njej prepeva. V glasu se ji je pretakalo nekaj vznemirljivega. Hodila je, kot da si prisluškuje, se včasih ustavila pred ogledalom, si popravila pramen las, ki ji je padel na lice, in se zazrla v svojo podobo. Ko se je odvrnila, je bil njen obraz nasmehljan in kot oblit od luči. Potem se je spet lotila gospodinjskih del. Ljubko, brez naglice se je gibala po tisti veliki, svetli kuhinji, tlakovani z belo-rdečimi ploščicami. Pomagala sem ji in storila vse, kar mi je naročila, vendar si nisva bili nikoli tako blizu kot

z Lauro. Iz nekakšne čudne sramežljivosti ji tudi nisem nikoli povedala, kako ljubka se mi zdi. Verjetno bi jo bila s tem razveselila.

Karmela je bila vsa taka, kakršna bi si želela biti sama. Kakor večina otrok v dobi odraščanja sem bila mršava in moja stopala so bila večja od njenih. Karmelino telo je že imelo ženske obline; ob njej sem se počutila oglato in nerodno. Včasih sem smuknila v kabinet, se postavila pred ogledalo nad komodo in vlekla skupaj usta, da bi bila videti majhna, kot so Karmelina. Skušala sem privihati koticke ustnic navzgor, da bi bili, kot so njeni. Zgrožena sem opazovala svoje zobe s široko zarezo med sekalcema in imela pred očmi Karmeline, ki so bili vsi enakomerni in so kar zasijali, kadar se je nasmehnila. Ogledovala sem svoj nos in stiskala nozdrvi, pa ni hotel postati podoben Karmelinemu ozkemu, rahlo upognjenemu nosku. Tudi moji kodrasti lasje se mi niso videli tako lepi kot Karmelini, ki so bili barve medú in so ji težki in živi v dveh širokih valovih obkrožali obraz. Ta je bil ovalen in nežnih potez. Oči pod tenkimi obrvmi so imele olivne odtenke. Vsega tega nemara ne bi imela tako živo pred očmi, ako mi obžalovanje ne bi bilo izostrilo spomina.

Ko so tekle moje druge počitnice v tisti hiši, je stricu Pieru grozilo, da bo izgubil svoje službeno mesto. Nihče mi tega ni povedal, povzela sem iz drobcev pogovorov. Zdi se, da je bilo takrat še nekaj upanja, da jih bo nesreča obšla, vendar je bilo v družini čutiti negotovost.

Teta Marija, ki nikoli ni stala prav trdno na tleh, je obdržala še nekaj vedrine. Pripovedovala mi je povesti, ki si jih je sproti izmišljala. Bila je zvita. Ko mi je obljubila povest, je rekla, da bi jaz lahko medtem trebila radič, ona pa bi šivala svojo obleko. »Enkrat jo moram dokončati. Kaj praviš?« Pokimala sem in se s tem ujela v past. Nisem rada trebila radiča. Tisti obleki iz kitajskega krepa je pa tudi kar naprej nekaj manjkalo. »Nekaj živahnega. Kaj praviš?« Spet sem pokimala, njej pa je šlo na smeh. Rada je pripovedovala strašljive zgodbe o tatovih in razbojnikih in je uživala v mojih prestrašenih vzklikih. Pogruntala sem jo in sem z njimi še malo pretiravala. Čutila sem, da to ve, pa se ni izdala. Smejala se je z očmi. Bila je tako prikupna v svoji razkošni obilnosti, z živimi rjavimi očmi, ki so nanje padali kodrci z njene, na temenu v majhen vozec zvite pričeske.

Zdi se, da niti ona niti kdorkoli v hiši ni vedel za stiske, v katere je padala Karmela. Še vedno ni smela nikamor, razen zjutraj na nakupovanje. Tonin in Laura sta odhajala v družbo, ona pa je morala ostajati doma. Zamerila sem jima, da se ne potegneta zanjo. Bili so lepi poletni večeri. Zunaj na obali je šumelo življenje...

Postajala je nekam zbegana in nemirna. Včasih kot da jo je na lepem zgrabila panika in je izbruhnila. Bila je vse bolj razburljiva. Zgodaj popoldne, ko je bilo še vroče, me je včasih vlekla s seboj ven. Kamor sva prišli asfalt, ožgana trava, kakšno drevo z redko krošnjo... Karmela je vso pot molčala. Meni je bilo neznansko pusto. Lahko bi se šli v Barkovlje

kopat, toda ona ni smela v morje. Zdravnikova prepoved je še vedno veljala.

Medtem je morala pretrgati vse stike z edino prijateljico, gospo Adelo, ker se je ta hotela ločiti od svojega moža. Stric Piero se je bal za Karmelo. Adela bi lahko imela nanjo kvaren vpliv . . .

Včasih sva šli v Rojan k neki njeni poročeni sošolki. Poslali sta me na balkon, odkoder se je videlo pusto dvorišče med bloki. Sami sta ostali v sobi in poltiho govorili med seboj. Slutila sem, da govorita o nekakšnih ženskih stvareh . . . Oni drugi ni bilo videti, da bi jo karkoli težilo. Bila je mlada žena, ki je imela moža in otroke in se je že začela rediti. Potem sva se s Karmelo vračali domov peš, zaradi sprehoda, in spet vso pot molčali.

Ko je ob koncu počitnic prišla pome moja mati in so jo, utrujeno od poti, spravili v posteljo, je Karmela ves dan ležala poleg nje, svoje nekdanje pestrne, kot otrok, ki je našel nekaj izgubljenega.

Z Lauro sva izstopili na zadnji postaji. Visok vhod bolnišnice je bil na stežaj odprt. Zagnali sva se skozi park. Sonce na travi, ptiči v vejah, pod drevjem vabljava senca. Julijsko dopoldne. Vročina še ni pritisnila. Nikjer ni bilo videti žive duše. Ko sva šli skozi drevored, so drseli po naju slapovi sončnih lis. Ah, ko bi bil tole samo sprehod . . . Sredi negovanih trat so stali rumeni paviljoni. Skoraj idilično jih je bilo videti. Potem so mi stopila v oči zaprta okna in vrata. Sredi poletja. Žive duše ni bilo videti okoli njih. Pred enim teh paviljonov sva obstali. Laura je pozvonila in si nadela vesel izraz, kot da prihaja na obisk v prijetnih okoliščinah. Strežnica nama je odprla.

»Tu počakaj,« je rekla Laura, ko sva vstopili. Neka mizica v kotu še ni bila zasedena. In je odšla z obema torbama na desno, nekaj stopnic navzdol. Še nikoli nisem bila v umobolnici. Ko sem ostala sama, je šlo skozme nekaj kot preplah. Ne da bi bila obrnila glavo, sem vrgla pogled naokoli in šele v tem trenutku zaznala hrup, ki je polnil ta prostor, ki je bil pravzaprav razširjen del hodnika. Svojci so z bolniki sedeli za mizicami, se zavzeto sklanjali drug k drugemu in hiteli govoriti. Na mizicah so se kopicili zavoji sadja in slaščic. Navsezadnje je tako kot v vseh bolnišnicah, sem si rekla in malo lažje mi je postalo. Potem so se na drugi strani odprla ena od vrat. Velika, postavna strežnica mišičastih meč, v črtasti uniformi je stopila skoznje, jih spet zaprla, segla po šopu ključev, ki so na koncu jermena viseli ob njenem desnem boku, in enega od njih vtaknila v ključavnico. Rrrrsk . . . rrrrsk . . . Izvlekla je ključ in ga spustila, da ji je z drugimi vred zanihal ob boku, cin . . . cin . . . je komaj slišno zacingljalo. Moj pogled se ni mogel odtrgati od tistih vrat. Kdo živi za njimi? Zdaj je prišlo hreščanje ključavnice od sosednjih vrat. Spet je zanihal šop ključev ob krilu in spet pršec cingljanja . . . Nihče se ni ozrl. Misel na zelenje tam zunaj, kamor se bom lahko čez nekaj časa vrnila, je kanila vame kot kaplja studenčnice; olajšanje mi je hotelo raznesti prsi. Jela se me je lotevati nestrpnost. Kod hodi Laura toliko časa? Čaka Karmelo? Nekaj, kar sem že ves čas odga-

njala, mi je stopilo v žile. Lotevala se me je trema, kot da me v prihodnjih minutah čaka neka preizkušnja. V stiski sem pogledala po bližnjih mizicah. Ista slika kot poprej. Pri sosednji mizici govori sivolasa bolnica z visokim glasom in se srepo zazira v starejšega moškega, očitno svojega moža. Ta jo nežno taplja po roki in ji nekaj prigovarja. Naenkrat se mi je zazdelo, kot da me je nekdo poklical. Ozrem se. Na desni pod stopnicami stoji Laura, poleg nje se je neka ženska pravkar sklonila, si naravnala kratke, bele nogavice in se ozrla navzgor, naravnost vame. Spreletelo me je. Te gibe poznam. To je torej... Obrisala sem z obraza strmenje, ga spravila v prijazne gube in vedro pokimala. O, Bog, je vzdihoval nekdo v meni. O, Bog... Zdaj sta se jeli bližati in Karmeline oči so bile vztrajno, kot uročene, zapičene v moje oči. Prišli sta in sedli. Karmela je sedla meni nasproti in uprla vame nepremični pogled. »Saj jo poznaš, ne?« ji je z narejeno veselostjo prigovarjala Laura. »Ivana je.« Karmela je molčala. Z odtentkom nekdanje ljubkosti je držala svojo majhno roko pred škrbastimi usti. Povedali so mi, da vsa leta bolezní ni dopustila, da bi ji bili popravili zobe. Niti en sam pramen njenih las ni spominjal na nekdanjo barvo medu; sivi in štrnasti so ji padali ob obrazu. Nos se je upognil kot kljun ujede. Telo je bilo ovito v plasti maščobe. V očeh, ki so nepremično strmele vame, se ni utrnila niti iskrica. Mrtvo, zasenečene z mržnjo in kot prestreljene s posmehom, so se upirale vame. »Saj poznaš Ivano, ne?« je spet začela Laura. »Ja, ja,« je zamrmrala Karmela. »Franceschina hči. Saj se spominjaš Francesche?« »Ja, ja,« je spet enolično zamrmrala Karmela. »No, vidiš,« je rekla Laura in ji začela nekaj praviti o meni, o nas in tako naprej. Brez koristi. Besede so drsele mimo Karmeje brez znamenja, da so se dotaknile njene zavesti.

Ura obiskov je medtem potekla. Strežnice so hodile od skupine do skupine in opominjale, da je čas obiskov pri kraju. Ljudje so vstajali, se objemali, si stiskali roke, si nekaj naročali. Pri sosednji mizici je sivolasa bolnica planila v jok.

Tudi me tri smo vstale in šle proti izhodu. Tam je stala strežnica in spuščala ven obiskovalce. Ko smo prišle do nje in je odprla vrata, se je Karmela oprijela Laure in se hotela izmuzniti mimo. Strežnica jo je ulovila za roko in jo potegnila nazaj. Medve sva obstali kot ukopani pred pragom. »Boš prišla popoldne?« je naenkrat zaklicala Karmela s svojim nekdanjim grlenim glasom izza strežničnega hrbta. Stopila je na prste, da je bila višja od nje in za hipček je bilo v njeni drži nekaj deklíško vihrovega. »Boš prišla?« Laura je nemo pokimala. Strežnica je zaprla vrata.

Ko sem čez čas spet prišla v Trst, mi je Antonija povedala, da je medtem Renato umrl. Dokler je še mogel govoriti, je prosil Lauro, naj ne jemlje Karmeje k sebi, ko bo ostala sama. »In?« »Vzela jo je...« Nato je Antonija povedala, da je vse sorodstvo proti temu. Pravijo, da je imel Renato prav. Potem sva nekaj časa molčali. »Pa je bil kdo od vas kdaj tam,

kjer je bila v zadnjem času Karmela?» sem vprašala. »Meniš pri sv. Ivanu? Ne. Laura tega niti ni pričakovala od nas. Vsi smo tako občutljivi in slabih živcev,« je rekla Antonija. »Greš zdaj k njej?«

Pozvonila sem. Neki koraki so obotavljaje se stopili po hodniku onkraj vrat. Potem klic: »Kdo je?« »Ivana.« »Aaaah! Takoj, takoj!« Ključ zaro-poče, vrata se odpro za ped, veriga, ki jih spodaj drži, še ni odpeta. »Trenutek! Kako lepo, da si prišla, Ivana!« Objamem Lauro, pravzaprav njene koščice, medtem mi konček pogleda zablodi na desno, odkoder čutim, da prihaja nekakšno oprezanje. Na pol se ozrem in vidim, Karmela stoji tamkaj, z rokami neprisiljeno sklenjenimi pred seboj kot na kakšnem sprejemu, na glavi ima nizko, na čelo zavezano belo ruto, ki je morda tudi stara servieta, njena dva konca štrlita zadaj vsaksebi. Potlačim trepet, ki me načenja, se ji približam in iztegnem roko: »Dober dan, Karmela!« Besede sproti lesenijo, in ko priropočejo iz ust, me oblije sram. Saj sploh niso moje. Karmela stoji nepremično in me gleda z okamenelo mržnjo. Nič na njej se ne zgane, stoji kot ulita iz neznane snovi in upira vame tisti strašni pogled. Umaknem roko in ko se odvrnem, se zdrznem od udarca, ki mi ga ni dala.

Laura me kot domačega človeka vleče v kuhinjo, kjer je kakor navadno, v pomivalnem koritu gora nepomite posode. »Tu sédi,« mi prigo-varja in me jame spraševati o domačih. Potem mi pripoveduje o Renatu. Gleda me z očmi, v katerih se zdi, da so se posušile že vse solze; naposled privre iz osušenega vira nekaj grenkih kapelj in orosi njen opustošeni obraz. Karmela pa ves čas zunaj, s tistim robcem na glavi, opreza skozi na pol odprta vrata, ne da bi se ganila. »Zakaj stoji tam zunaj?« vprašam. »Karmela, pridi, sedi z nama!« zakliče Laura. »Pridi, Karmela!« se opogumim tudi jaz in imam zoprni občutek, da so moje besede ponarejene. Nič se ne gane tam zunaj, vse je kot poprej. »Zakaj nosi ruto?« vprašam pritajeno. Laura skomigne. »Tam se je navadila,« reče komaj slišno, s konci ustnic. Otožnost ji ne odteče z obraza. Potem me spet sprašuje to in ono, razmišljeno ji odgovarjam; ves čas mi v kotičku očesa pobliskuje konček beline od zunaj. Zazrem se pozorneje v Laurin izpiti obraz. »Ti nič ne pomaga pri delu?« vprašam tiho. Laura komaj vidno odkima. »Tam se je odvadila delati,« zamrmra in hip nato malo glasneje nadaljuje prejšnji pogovor. »Malokdaj pride kdo k nama,« reče in potem na vsem lepem izbruhne: »Zamerijo mi, da sem jo vzela od tam!« Preiskujoče mi gleda v oči in z glasom, ki podhrteva in se neprijetno viša, izkriči: »Kako naj bi jo pustila tam zdaj, ko je lahko pri meni!«

Pri Lauri ni obstala nobena postrežnica. Nenehno nasprotujoči si ukazi in njeno drobnjakarstvo pri denarju so vsako odpodili. Temnikasto občutje je v njenem stanovanju, zametanem z lepimi stvarmi, z večnimi kupi nepomite posode, ki je ni prepuščala nikomur, in s Karmelo, ki je molče stala za vrati, nepodobna sama sebi, so me vsakokrat pritisnili k tlom.

Že ko sem odprla vežna vrata tiste gosposke hiše in ko sem stopala po

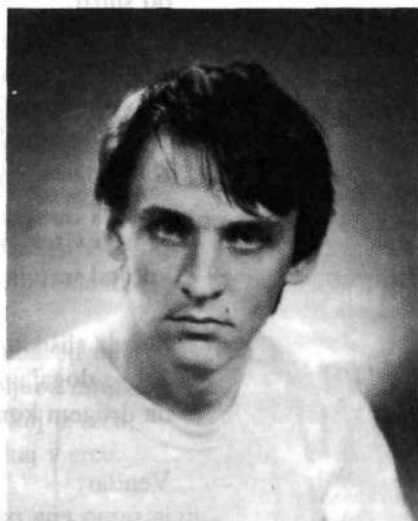
tihotnem, negovanem stopnišču, se me je lotevala tesnoba. Šla sem počasi, da bi še malo odložila trenutek, da bom sredi vsega tistega in ne bo nikogar, s komer bi spregovorila kakšno navadno besedo. Zakaj čutila sem, da Laura vse bolj drsi za Karmelo.

Ob nekem obisku me je pregovorila, naj ostanem in prenočim pri njej. Postlala sem si v sprejemnici. Sredi noči je vsa razburjena privihrala v sobo Karmela in me jela kriče poditi ven. Čakala sem, da ji bo Laura pojasnila, toda stala je poleg nje popolnoma odsotna. Naposled sta odšli. Zaklenila sem za njima in zaman skušala ustaviti trepet, ki me je dajal.

Nisem šla več tja. Nisem se mogla prisiliti k temu. Spominjam se, da sem nekega deževnega dne stala pred križiščem kot živinče, ki vpijejo nanj, pa stoji kot ukopano in se ne gane. Ko sem se spet obrnila proti središču mesta, kot da je nekaj odpadlo od mene, vendar nisem občutila pravega olajšanja. Nekaj je ostalo . . .

Sestri sta ostali skupaj. Tonin mi je pozneje povedal, da ju je našel v strašnem stanju. Laura je kratko zatem umrla. Lucijan je odpeljal Karmelo spet v sanatorij. Tam je čez nekaj let preminila in prepeljali so jo v Trst, v družinsko grobnico.

Seštevanja

Rade
Krstić

ČRKA Črka. Udarec
po steklenih tipkah, zven
najkrajše besede. Trda, črna
sled globokega vdiha.
Neustavljena otožnost,
pričakovanje, ki gre dlje.